

2. Про Державну спеціальну службу транспорту: Закон України 5 лютого 2004 р. № 1449-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 19. – Ст. 269.

3. Наказ МВС України та МО України від 26 вересня 1994 р. № 428/220 «Про організацію спільного патрулювання співробітників органів внутрішніх справ і військовослужбовців Збройних Сил України» [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

4. Положення «Про Державну спеціальну службу транспорту», затвердженого Указом Президента України від 6 серпня 2004 р. № 873/2004. [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

5. Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій від 3 листопада 2004 р. № 145 «Про затвердження Порядку створення і функціонування територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту». [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

УДК -342.9 (4 УК)

Л.О. Остапенко

асистент

Навчально-наукового інституту Національного університету «Львівська політехніка»

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ПРАЦЮ ТА ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

Однією з особливостей адміністративної відповідальності є наявність значної кількості суб'єктів, що притягаються до відповідальності. Конституційне закріплення права на працю та охорону праці дозволило у нормативному порядку виокремити перелік суб'єктів трудових відносин і на цій основі здійснити систематизацію суб'єктів адміністративної відповідальності за порушення цих відносин.

Перелік суб'єктів трудових відносин передбачений Кодексом законів про працю України, та перелік суб'єктів адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю передбачений у статтях Кодекса України про адміністративні правопорушення не в повній мірі відповідають один одному як за назвою, за ознаками, що їх характеризують та критеріями за допомогою яких можна аналізувати протиправні дії порушників і притягати їх до адміністративної відповідальності.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, суб'єкт правопорушення, право на працю.

Одной из особенностей административной ответственности есть наличие большого количества субъектов. Которые привлекаются к ответственности. Конституционное закрепление права на труд и его охрана разрешает в нормативном порядке выделение достаточно четкого перечня субъектов трудовых отношений и на этой основе осуществит систематизацию субъектов административной ответственности за нарушение этих отношений.

Перечень субъектов трудовых отношений предусмотрен Кодексом законов о труде Украины а перечень субъектов административной ответственности за нарушение законодательства о труде предусмотрен статьями Кодекса Украины об административных правонарушениях, которые не в полной мере соответствуют один к другому как по названию, так и за признаками, которые их характеризуют, за критериями при помощи которых можно осуществлять анализ противоправных действий правонарушителей и привлечь их к административной ответственности.

Ключевые слова: административная ответственность; субъект правонарушения; право на труд.

One of the features of administrative responsibility is the large number of subjects. Are brought to justice. Constitutional recognition of the right to work and his guards to allow normative order allocation sufficiently clear list of the subjects of labor relations, and on this basis to implement systemization subjects administrative responsibility for violation of these relations.

The list of subjects of employment provided by the Labour Code of Ukraine and the list of subjects of the administrative responsibility for violation of labor law contains an article of the Code of Administrative Offences, which do not fully comply with one another as the name, and for signs that characterize them, of criteria by which to carry out an analysis of illegal actions of offenders and bring them to administrative responsibility.

Keywords: administrative responsibility, the subject of the offense, the right to work.

Вступ. Регулювання всіх відносин працівників (ст. 1 КЗпП України) повинно сприяти серед інших завдань зазначених у данній статі охороні їх трудових прав. Чинний Кодекс законів про працю України закріплюючи регулювання трудових відносин (ст.3) у якості суб'єктів цих відносин визначає:

1) працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності;

2) осіб, які працюють за трудовими договорами з фізичними особами;

3) членів кооперативів та їх об'єднань, колективних сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств;

4) працівників підприємств з іноземними інвестиціями;

5) іноземних громадян, які працюють на підприємствах в установах, організаціях України (ст. 8 КЗпП України);

6) власників підприємства, установи, організації та уповноважених ними органів (ст. 21 КЗпП України).

Більш поширений перелік суб'єктів трудових відносин можна знайти у законі України «Про зайнятість населення» [1]. Це: роботодавці; особи, які забезпечують себе роботою самостійно; молодь; молоді працівники та інші.

Серед науковців, що займаються проблемами трудового права існує спільна думка про те, що суб'єктами трудового права слід вважати:

- роботодавців;
- працівників;
- трудовий колектив;
- профспілкові органи;
- державні органи [2, с.21].

Для прикладу, Трудовий кодекс Російської Федерації (ст. 20) закріплює наступні сторони трудових відносин: працівник-фізична особа; роботодавець- фізична особа або юридична особа (організація) [3].

Поява ринкової економіки в Україні вимагає змін у трудовому законодавстві, зокрема це стосується закріплення поняття «працівник», замість понять «робітники і службовці», які були закріплені у КЗпП України до 20 березня 1991 року.

На сьогодні законодавство України під працівниками розуміє особу, яка працює на підприємстві, в організації, установі та виконує обов'язки або функції згідно з трудовим договором (ст.1 Закону України «Про охорону праці») [4].

Однією з новацій, яка характеризує ринкові відносини є поняття «**роботодавець**», основними ознаками якого є наявність права власності на знаряддя та засоби виробництва, а також право на використання найманої праці [5, с.89].

Нормативно-правове закріплення терміна «роботодавець» містить у собі характеристику його як власника підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності або уповноваженого ним органу чи фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю [6]. Спеціалісти у галузі трудового права звернули увагу на наступні правові «вади» у вказаному терміні. На сьогодні положення ст. 21 КЗпП України не відповідають нормативним актам інших галузей права в частині правової характеристики юридичної особи. Ототожнення фізичних і юридичних осіб з поняттям «роботодавець» є досить сумнівним і вимагає додаткового дослідження [7, с.76].

Загальні підходи у поясненні сутності поняття суб'єкта адміністративного правопорушення є різним за своїм змістом та тлумаченням. Ми звернемо увагу лише на те, що це не абстрактно юридичне поняття, що існує поза часом і простором, а особа, яка фізично існує і завдає своїми суспільно небезпечними і шкідливими діями шкоди об'єкту посягання, діючи при цьому навмисно або з необережності [8, с.157].

Досить спрощене поняття суб'єкта адміністративного правопорушення наводить І.Б.Тацишин, вважаючи, що даним суб'єктом є «...особи, які вчинили адміністративні правопорушення (загальний, спеціальний)» [9, с.169].

Між науковцями у галузі адміністративного права майже закріпилась думка про те, що юридична особа може бути суб'єктом адміністративної відповідальності [10, с. 267].

Адміністративне законодавство України до суб'єктів відповідальності за порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці відносить (ст.ст. 41, 41-1, 41-2, 41-3 КУпАП):

- посадових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності;
- громадян-суб'єктів підприємницької діяльності;
- осіб, які представляють власників або уповноважені ними органи
- профспілки або інші уповноважені трудовим колективом органи;
- представників трудових колективів.

П.П. Серков розглядаючи адміністративну відповідальність у російському праві зазначає, що суб'єктами правових відносин пов'язаних з адміністративною відповідальністю є публічна влада, посадові особи, фізичні і юридичні особи [11, с.26].

Кримінальне законодавство України за грубе порушення законодавства про працю (ст. 172 КК України), грубе порушення угоди про працю (ст.173 КК України) та за невиплату заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат (ст.175 КК України) передбачає за вчинення вказаних протиправних дій притягнення до кримінальної відповідальності: службових осіб підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності; громадян суб'єктів підприємницької діяльності або уповноважених ними осіб.

Отже, вказаний у наведених нормативних актах перелік суб'єктів трудових відносин за трудовим законодавством України є досить широким, на відміну йому ТК Російської Федерації суб'єктами трудових відносин вважає лише працівників і роботодавців. Адміністративне законодавство України на сьогодні ще не відносить роботодавців до суб'єктів відповідальності. В повній мірі це стосується і національного кримінального законодавства. Внесення відповідних змін до нормативних актів, що регулюють трудові відносини та адміністративну відповідальність за їх порушення сприятиме більш чіткому тлумаченню і застосуванню вказаного терміна суб'єкта адміністративної відповідальності за порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці.

Роботодавець є власником засобів виробництва і він використовує найману робочу силу. Роботодавець має право на свій розсуд володіти, користуватись і розпоряджатися своїм майном. Використання найманої праці громадян повинно будуватись на чинному трудовому законодавстві з дотриманням соціальних, економічних та інших гарантій їх праці.

Суб'єкт адміністративної відповідальності визначається через протиправну поведінку (дія чи бездіяльність), яка проявляється у порушенні вимог законодавства про працю та про охорону праці. Характерними ознаками вказаного суб'єкта є:

- 1) асоціально значимий зміст протиправної діяльності, яка посягає на існуючі трудові відносини;
- 2) наявність юридичної можливості бути носієм адміністративної деліктоздатності у сфері охорони праці та порушення вимог законодавства про працю.

Аналіз змісту суб'єкта трудових відносин свідчить про можливість їх поділу на: 1) індивідуальні (працівник, фізична особа); 2) посадова особа; 3) колективні. Суб'єктами індивідуальних трудових правовідносин є наймані працівники і роботодавці, тобто власники підприємств, установ, організацій або уповноважені ними органи чи фізичні особи [12, с.52].

Стаття 46 Господарського кодексу України передбачає, що підприємці мають право укладати з громадянами договори щодо використання їхньої праці. Суб'єктами трудових відносин є трудові колективи, хоча можна спостерігати поступове зменшення використання вказаної термінології. Так, до ст.12 КЗпП України внесено зміни згідно з якими термін «трудоий колектив» не використовується, а замість нього вживається складне словосполучення «загальні збори найманих працівників». Це викликано особливостями регулювання трудових відносин в умовах ринкової економіки. Значення і роль трудового колективу при цьому не втрачається.

Разом з тим, за адміністративним законодавством України колективні суб'єкти (як правило юридичні особи) не можуть бути суб'єктами відповідальності за порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці. Визнання юридичної особи суб'єктом адміністративної відповідальності до цього часу є незавершеним. Це викликано не лише різними поглядами вчених на даний феномен адміністративної відповідальності, але й умовами у яких формувалися пояснення його необхідності, так і відсутності.

Відсутність юридичної особи серед суб'єктів адміністративної відповідальності передбачених статтями КУпАП [13] ще не свідчить про їх нездатність бути такими. Розгляд адміністративної відповідальності лише через статті КУпАП є не до кінця вірним. Так, ст. 9 КУпАП якщо її не пов'язувати під час юридичного аналізу з порушенням адміністративно-правових норм є цілком придатною для пояснення сутності юридичної особи.

Суб'єктами колективних трудових правовідносин є роботодавці, організації роботодавців (їх об'єднання), трудові колективи, профспілки (їх об'єднання), первинні профспілкові організації на підприємствах в установах, організаціях, виборні органи первинних профспілкових організацій (профспілкові працівники), органи соціального діалогу (Національна тристороння соціально-економічна рада, Національна рада посередництва і примирення, Координаційні комітети сприяння зайнятості населення), примирно-посередницькі органи з вирішення трудових спорів та інші.

Сторонами колективних трудових відносин є працівники і роботодавці як безпосередньо, так і в особах уповноважених в установленому порядку працівників [12, с.53-54].

Індивідуальні суб'єкти адміністративної відповідальності є носіями як загальної так і спеціальної правосуб'єктності. Цим вони відрізняються від звичайних законослухняних громадян. У свою чергу законослухняні громадяни є мінливими і проявляють себе не в однині, а у множині змінюючись при цьому з кожним бажанням з новими вчинками [14, с.826].

Посадові особи в якості суб'єктів адміністративної відповідальності є офіційними представниками організацій, установ, закладів та трудових колективів, які мають статус юридичної особи. Посадова особа, що протиправно реалізує свої повноваження має не лише загальні але й спеціальні ознаки, які вказують на обставини, що обтяжують адміністративну відповідальність (ст.35 КУпАП) за порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці.

Підставами адміністративної відповідальності суб'єктів трудових відносин можна вважати:

- 1) **фактичне** вчинення порушення встановлених термінів виплати пенсій, стипендії, заробітної плати, виплата її не в повному обсягу, ухилення від участі в переговорах щодо укладення, зміни або доповнення колективного договору, угоди, порушення чи невиконання колективного договору, неподання інформації для ведення колективних переговорів і здійснення контролю за виконанням колективних договорів, угод;

2) **документальні** підстави, які свідчать про наявність певних юридично оформлених і зареєстрованих у встановленому порядку документів, зміст яких вказує на вчинені суб'єктом трудових відносин протиправних дій чи бездіяльності;

3) **юридичні**, свідчать про наявність у діях суб'єкта об'єктивних і суб'єктивних ознак юридичного складу адміністративного правопорушення у сфері трудових відносин;

4) **процесуальні** підстави забезпечують притягнення суб'єкта трудових відносин до адміністративної відповідальності на усіх стадіях адміністративного провадження.

Вказані підстави адміністративної відповідальності суб'єктів трудових відносин мають деякі особливості, що проявляють себе у розбіжностях між собою. Ці розбіжності можуть проявляти себе у неповній адміністративній правотадісдатності, неосудності особи (за віком, за фізичним станом, за дипломатичним та іншим правовим імунітетом).

Критеріями, що характеризують адміністративну відповідальність суб'єктів трудових відносин можна вважати:

1) підстави притягнення суб'єкта трудових відносин до адміністративної відповідальності (документальні, юридичні);

2) коло посадових осіб (органів), що уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері трудових відносин (районні, районні у місті, міські чи міськрайонні суди (судді) ст. 221 КУпАП; органи спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці (ст.231 КУпАП); органи, установи та заклади державної санітарно-епідеміологічної служби (ст.236 КУпАП);

3) суб'єктів адміністративної відповідальності за порушення трудових відносин (ст.ст.41, 41-01-41-3 КУпАП). До адміністративної відповідальності можуть бути притягнуті громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які є осудними і досягли на момент притягнення до відповідальності шістнадцятирічного віку (ст.12 КУпАП).

4) наявність правових наслідків за порушення трудових відносин, які передбачені санкціями ст.ст. 41, 41-1-41-3 КУпАП (штраф мінімального розміру від одного та до максимального розміру у сто неоподаткованих мінімумів доходів громадян);

5) наявність процесуальної процедури передбаченої статтями КУпАП, а також відмежування її від цивільно-правової, дисциплінарної та кримінально-правової. Відмежування адміністративно-процесуальної процедури від інших можна здійснювати за критеріями, які ми розглядаємо з урахуванням тих чи інших особливостей притягнення порушника до юридичної відповідальності.

Критерії відмежування адміністративної відповідальності суб'єкта за порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці від інших видів юридичної відповідальності мають не лише теоретичне але й практичне значення. Узагальнений перелік критеріїв є достатньо апробованим. До них можна віднести:

Критерії відмежування	Види юридичної відповідальності		
	Дисциплінарна	Кримінальна	Цивільно-правова
1. За органами, які притягають до відповідальності	Притягають органи або посадові особи	За рішенням судових органів	
2. За правовими наслідками	Перепони у службовій кар'єрі	Ізоляція від суспільства. Наявність судимості	Відновлення або відшкодування майнового стану потерпілого
3. За колом суб'єктів	Громадяни України, іноземці, особи без громадянства		
	(особи, що пов'язані з трудовими відносинами)	Осудні особи, що досягли відповідного віку	
4. За підставами притягнення до відповідальності	Порушення трудових та службових відносин	Протиправна діяльність чи бездіяльність	
5. За процедурою застосування покарання	Відсутність чітко окреслених стадій провадження по справі	Наявність регламентованих процесуальними нормами стадій застосування покарання	

Як бачимо, критерії відмежування суб'єктів адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства про працю та про охорону праці є спільними в частині окремої групи суб'єктів, які притягаються до відповідальності. Інші критерії відмежування адміністративної відповідальності суб'єктів у більшості випадках є спільними.

Узагальнюючи розглянуті теоретичні аспекти, що характеризують адміністративну відповідальність суб'єктів за порушення вимог законодавства України про працю та про охорону праці можна зробити наступні висновки:

1. Існує потреба у закріпленні в статтях КУпАП терміну «роботодавець», що буде свідчити про розширення переліку суб'єктів адміністративної відповідальності, а також буде більш конкретно характеризувати об'єктивні і суб'єктивні ознаки особи порушника.

2. Класифікація суб'єктів трудових відносин у певній мірі є аналогічною з класифікацією суб'єктів адміністративної відповідальності за винятком колективної відповідальності та відповідальності юридичних осіб, що також вказує на існуючі прогалини у цьому напрямі.

3. Практичний інтерес мають критерії відмежування адміністративної відповідальності від інших видів юридичної відповідальності за ознаками, що характеризують процесуальну процедуру провадження по справі.

Література

1. Закон України «Про зайнятість населення»: чинне законодавство станом на 22 серпня 2012 року; (відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта, 2012.- 56с.
2. Кармолицький С.М. Трудове право України: Навч. посібник.- вид.2-е перероб.- К.: Прецедент, 2006.- 210с.
3. Трудовой Кодекс Российской Федерации. – М.: Издательство «Омега-Л», 2012.- 192с.
4. Закон України «Про охорону праці», ВВР, 1992, №49, Ст.668.
5. Трудове право: підручник [для студ. юрид. вищ. навч. заклад.] / В.В.Жернаков, С.М. Прилипка, О.М. Ярошенко та ін. За ред. В.В.Жернакова.- Х.: Право, 2012. – 496с.
6. Закон України «Про організації роботодавців» ВВР, 2001, №32, Ст.171; Закон України «Про охорону праці», ВВР,1992, №49, Ст.668.
7. Венедіктов С.В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід.- К.: Алерта, 2012.- 368с.
8. Остапенко О.І., Остапенко Л.О. Адміністративно-правовий захист встановленого прорядку в Україні: навч. посіб.- Львів: Льв. ДУВС, 2008.-345с.
9. Тацшин І.Б. Адміністративне право України: Навч. посібник.- Львів: «Новий світ-2000», 2011. 307с.
10. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т.О. Коломоєць.- К.: Юрінком Інтер, 2011.- 576с.
11. Серков П.П. Административная ответственность в российском праве: современное осмысление и новые подходы: монография / П.П.Серков.- М.: Норма: ИНФА-М, 2012.- 480 с.
12. Трудове право України: Навчальний посібник.практикум.-3-е видання перероблене і доповнене / Чанишева Г.І., Додіна Т.М., Шукін О.С. та ін.. Відповід. ред.. Г.І. Чанишева.- Х.: Одиссей, 2011.- 288 с.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 27 січ.2012 року (офіц.текст). – К.: Паливода А.В., 2012.- 276с.- (Кодекси України)
14. Жан де Лабрюйєр «Про людину» Мастера афоризма. Мудрость веков [пер.с фр.] – М.: АСТ: Астрель, 2012.-1079 с.

А.В. Півень

здобувач,

Національна академія внутрішніх справ

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ВУЛИЧНОЇ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

У статті з використанням узагальнюючих статистичних показників здійснюється аналіз рівня, структури та динаміки вуличної злочинності в Україні та її насильницької складової. Визначені особливості, структурні зрушення та зміни характеру злочинів даної категорії протягом 2002 – 2011 років.

Ключові слова: вулична злочинність, насильницькі злочини, статистичні показники, кримінологічний аналіз, рівень, структура, динаміка.

В статье с использованием обобщающих статистических показателей проанализированы уровень, структура и динамика уличной насильственной преступности в Украине и ее насильственной составляющей. Определены особенности, структурные сдвиги и изменения в характере преступлений данной категории на протяжении 2002-2011 годов.

Ключевые слова: уличная преступность, насильственные преступления, статистические показатели, криминологический анализ, уровень, структура, динамика.

In this paper, using generalizing statistics to analyze the level, structure and dynamics of violent crime in the streets of Ukraine and its violent component. The features, structural changes and changes in the nature of crimes in this category over the 2002-2011 period.

Key words: street crime, violent crime, statistical indicators, criminological analysis, level, structure, dynamics.

Вступ. Злочини, що вчиняються у сфері відкритого вуличного простору, належать до найнебезпечніших і найпоширеніших видів злочинності, адже вони зазіхають на соціальні, правові та етичні засади суспільства. За результатами соціологічних досліджень, лише 7% опитаних українців почуваються цілком безпечно на вулицях міст,